

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

Mimmi Skog
Tel: 010-698 13 13
mimmi.skog
@naturvardsverket.se

BESLUT
2026-04-16

Ärendenummer
NV-25-042763

Nedre Dalälvens Utvecklings AB
Kölnavägen 25
810 21 Gysinge

Beslut om spridning av bekämpningsmedel från helikopter inom och utanför Natura 2000-områden vid Nedre Dalälven under delar av år 2026–2028

1. Beslut

1.1. Natura 2000-tillstånd

Naturvårdsverket beslutar att ni får tillstånd att sprida VectoBac G från helikopter och för hand inom eller i anslutning till de Natura 2000-områden som omfattas av ansökan.

Beslutet gäller de områden som är markerade med grönt och svarta streck på kartan i bilaga 2.

Bekämpningen får ske mot larver av översvämningsmygg från och med den 1 maj till och med den 31 augusti under åren 2026, 2027 och 2028.¹

Bekämpning får utföras vid högst fyra tillfällen per område och år. Som mest får 131 750 kg VectoBac G spridas per år inom Natura 2000-områdena.

Tillståndet lämnas med stöd av 7 kap. 28 b § miljöbalken.

¹ Observera att tillståndet inte får tas i anspråk förrän detta beslut har vunnit laga kraft (fem veckor från beslutsdatum).

1.2. Dispens för spridning från helikopter

Vidare får ni dispens för att sprida VectoBac G inom och utanför Natura 2000-områden från helikopter.

Bekämpningen får ske från och med den 1 maj till och med den 31 augusti under år 2026, 2027 och 2028, inom de områden som är markerade med grönt på kartan i bilaga 2.²

Bekämpning får utföras vid högst fyra tillfällen per område och år. Som mest får 165 000 kg VectoBac G spridas per år inom hela det område som dispensen avser, dock endast 131 750 kg inom berörda Natura 2000-områden.

Dispensen ges med stöd av 3 kap. 21 § förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.

1.3. Villkor för bekämpningen

Naturvårdsverket vill påminna om de bestämmelser som generellt reglerar användningen av VectoBac G, exempelvis den maximala mängd bekämpningsmedel som får spridas per hektar och bekämpningstillfälle. Villkoren framgår av Kemikalieinspektionens senaste produktgodkännande³.

Utöver kraven i ovan nämnda produktgodkännande gäller även följande villkor för bekämpningen;

1.3.1. Var och när får bekämpningen ske?

- a) Bekämpning får endast utföras i områden som är temporärt översvämmade⁴ och som ligger inom de områden som markerats med grönt i bilaga 2.
- b) Bekämpning får endast ske när mängden stickmygglarver i genomsnitt överstiger
 - fyra larver per liter vatten i stora vattensamlingar (>10 m²), eller
 - 50 larver per liter vatten i mindre vattensamlingar (0,1–10 m²) eller diken.

Larvmängderna mäts med en dipper, det vill säga en standardiserad plastskopa på ett långt skaft, enligt följande metod. Antalet mygglarver ska fastställas genom tio provtagningar på 20 provpunkter lämpligt fördelade över varje yta som avses bekämpas. Larverna i varje prov räknas samt protokollförs för beräkning av medelvärden.

- c) Mot naturreservat, nationalpark eller Natura 2000-områden, där bekämpning inte är beviljad, ska ni hålla ett skyddsavstånd på minst 30 meter.

² Observera att dispensen inte får tas i anspråk förrän detta beslut har vunnit laga kraft.

³ VectoBac G - Kemikalieinspektionen

⁴ Områden som normalt är torra men översvämmas vid hög vattenföring såsom vid höga nederbörds mängder och snösmältning.

- d) Innan bekämpning får ske ska ni samla in kunskap om var fågelarter som är känsliga för störningar under föryngringsperioden häckar inom aktuella ramområden. Det gäller framför allt fiskgjuse, havsörn och vitryggig hackspett. Det kan handla om egna inventeringar i kombination med samråd med intresseorganisationer och/eller länsstyrelsen och/eller anlåtande av ornitologisk expertis.
- e) Ingen bekämpning får ske inom en radie av minst 300 meter från häckningsplatser med aktiva bon av vitryggig hackspett. Om bekämpning sker efter den 15 juni behöver ni inte hålla ovan angivna skyddsavstånd.
- f) Ni ska hålla ett skyddsavstånd på minst 300 meter mot aktiva bon av havsörn och minst 200 meter mot aktiva bon av fiskgjuse. Efter den 31 juli behöver ni inte hålla ovan angivna skyddsavstånd.
- g) Inför bekämpningen ska ni i samråd med ornitologisk expertis avgöra om ytterligare justeringar av den tänkta bekämpningen är nödvändiga till skydd av fågellivet.
- 1.3.2. Hur ska bekämpningen följas upp och redovisas?
- a) De inventeringar som har genomförts, de samråd som har hållits och de skyddsavstånd till häckande fåglar som har bestämts i enlighet med villkor 1.3.1. d och 1.3.1. g ska dokumenteras och lämnas in till tillsynsmyndigheterna och Naturvårdsverket senast den **31 december årligen**.
- b) En sammanställning av årets bekämpning ska skickas in senast den **31 december årligen** till Naturvårdsverket och till tillsynsmyndigheterna. Sammanställningen ska innehålla följande information:
- bekämpningsområde (shp-fil med utbredning och namn enligt SWEREF 99 TM),
 - provtagningspunkter (gps-koordinater i shp-fil enligt SWEREF 99 TM),
 - tidpunkt för bekämpning samt uppgift om inom vilka områden bekämpning har utförts vid respektive tillfälle (shp-fil SWEREF 99 TM),
 - uppgift om den genomsnittliga mängden bekämpningsmedel som har spridits per hektar,
 - resultat av provtagning före och 24 timmar efter bekämpning med uppgift om provtagningsdatum och antal larver, samt
 - uppgift om den totala mängden bekämpningsmedel som har spridits inom Natura 2000-områden.
- c) Ni ska senast den **31 december årligen** till berörda tillsynsmyndigheter och Naturvårdsverket redovisa förutsättningarna för att minska användandet av bekämpningsmedlet på kort och lång sikt till förmån för andra metoder för effektiv myggbekämpning.
- d) Uppföljning enligt ert nedan specificerade egenkontrollprogram ska genomföras och rapporteras skriftligen till Naturvårdsverket och tillsynsmyndigheterna senast den **31 mars året efter respektive**

bekämpningssäsong. Redovisningen ska åtföljas av digitala kartunderlag i form av shp-filer enligt SWEREF 99 TM.

Icke-målorganismer

Fältarbetet utförs i översvämningssområden av ängstyp (wet meadow) med 6 studieområden med bekämpning tillåten och 6 kontrollområden utan bekämpning, lokaliserade enligt sökandens förslag, enligt följande:

- Insekter insamlas med 10 kläckfällor per område, dvs. totalt 120 fällor.
- Kläckfällorna används för kontinuerlig insamling från och med vecka 19 till och med vecka 37, dvs. 2 280 fällveckor årligen.
- Kläckfällorna vittjas varje vecka och flyttas vid behov till fortfarande översvämmade miljöer inom aktuellt studieområde.
- Samtliga insekter fångade i de 10 kläckfällorna inom ett studieområde slås samman till ett samlingsprov för varje veckovis insamling i vart och ett av de 12 studieområdena.
- Sub-sampling enligt metod från Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för vatten och miljö, används för att få ned antalet till en rimlig mängd för identifiering med bibehållen möjlighet till statistisk analys.
- Insekterna identifieras initialt till taxonomisk ordning och för ordningen Diptera till underordning, samt för underordningen Nematocera även till familj.

Insamling och analys av stödvariabler i översvämmad miljö

Insamling av "supporting environmental data" i de 12 studieområdena enligt följande:

- Vattendjup vid varje kläckfälla mäts varje vecka vid tömning.
- Lufttemperaturer i samtliga studieområden mäts kontinuerligt.
- Vattenprovtagning följt av vattenkemisk analys används för näringsklassning av studieområdena vid översvämning.

1.3.3. Övriga villkor

- a) Polismyndigheten ska underrättas om tid och plats för spridningen.
- b) Bekämpning får endast ske om fastighetsägare samtycker. Ni ska därför hämta in fastighetsägares samtycke innan bekämpning påbörjas. Ni ska även upplysa fastighetsägare om att arrendatorer ska informeras om samtycket.
- c) Lämplig utrustning för att bestämma temperatur, vindriktning och vindhastighet ska användas när spridningen genomförs. Vindhastigheten ska kunna bestämmas med en noggrannhet av $\pm 0,5$ m/s.
- d) Piloterna ska ha skriftliga instruktioner för arbetet.
- e) Spridningen ska dokumenteras löpande. Dokumentationen ska sparas i tio år och ska vid begäran kunna uppvisas för tillsynsmyndigheten. Av dokumentationen ska framgå:

- vilken dos som har använts samt tidpunkt och plats för spridningen,
- temperatur, vindriktning, vindhastighet och väderleksförhållanden,
- vilka skyddsavstånden har varit och

- flygriktningen och eventuella andra uppgifter som piloten bedömt vara av betydelse.

2. Bakgrund

2.1. Er ansökan

Ni har kommit in till Naturvårdsverket med en ansökan om Natura 2000-tillstånd för myggbekämpning inom och i anslutning till följande områden;

Uppsala län

Båtfors, Bredfors, Untra, Kvarnön, Hedesundafjärden, Pellesberget och Östa

Gävleborgs län

Jordbärsmuren-Ålbo, Spjutholmen, Hedesunda, Bredforsen, Tjursöarkipelagen, Övre Hedesundafjärden, Färnebofjärden, Ista och Gysinge

Dalarnas län

Kungsgårdsholmarna och Färnebofjärden nordväst

Uppsala och Västmanlands län

Färnebofjärden syd och Hallaren

Totalt omfattar ansökan 7 244 ha Natura 2000-områden. Ni vill få utföra bekämpningen upp till fyra gånger per område och år och som mest sprida 131 750 kg VectoBac G per år inom ovanstående områden.

Ni vill i första hand ha ett treårigt tillstånd och i andra hand ett ettårigt tillstånd.

Vidare ansöker ni om dispens att sprida VectoBac G från helikopter inom de ramområden (totalt 14 209 ha, varav 7 244 ha inom Natura 2000-områden) som specificeras i bilaga 2 till ansökan.

Ni vill kunna utföra bekämpningen upp till fyra gånger per område och år. Bekämpningen kommer maximalt omfatta 165 000 kg VectoBac G per år.

Av er ansökan framgår sammanfattningsvis följande;

*De områden som ansökan omfattar består av låglänta våtmarker som utgör mycket gynnsamma larvmiljöer för översvämningsmyggor, framför allt arten *Aedes sticticus*. Miljöerna kan producera sådana mängder av översvämningsmyggor att tillvaron för människor och djur i området blir olidlig.*

För att långsiktigt skydda människors hälsa och livsmiljö och för att möjliggöra för berörda kommuner att behålla sina invånare och ett fungerande näringsliv, är bekämpning av översvämningsmyggorna nödvändigt. Utebliven bekämpning kan få långsiktigt svåra ekonomiska konsekvenser. Det finns inga alternativa lösningar för att bekämpa översvämningsmyggorna. En ekologiskt anpassad vattenreglering skulle innebära mer långvariga våröversvämnningar vilket medför större produktion av myggor. Studier visar att hävd ger en viss skillnad

men inte i närheten av tillräckligt för att få ner antalet mygg till en uthärdlig nivå.

Förra säsongen användes ett finare och jämnare granulat av VectoBac G vid bekämpning än tidigare. Det nya finare granulatet ger fler granuler per ytenhet vid samma mängddosering vilket ger en jämnare spridning. Spridarutrustningen har dessutom byggts om med en ny matningsmekanism som ger jämnare flöde till själva spridardelen. Ni ansöker därför om att få använda en mindre mängd VectoBac G nu jämfört med tidigare år.

Målet med bekämpningen är att komma från en olidlig/mycket stor mängd myggor till en acceptabel nivå (från 5 000–10 000 fångade myggor per fälla/natt till under 500 per fälla/natt).

Bekämpning med VectoBac G innebär varken försämring av livsmiljöerna eller störningar av de arter för vilka Natura 2000-områdena har utsetts. Tidigare genomförda egenkontroller och den bifogade miljökonsekvensbeskrivningen visar att spridningen av VectoBac G inte skadar de skyddade livsmiljöerna i dessa områden eller medför att den eller de skyddade arterna utsätts för störning som på ett betydande sätt kan försvåra deras bevarande. Bekämpningens påverkan på livsmiljön och andra arter än översvämningsmyggor är mycket liten.

Den stora mängden översvämningsmyggor i området kring Nedre Dalälven har en allvarlig påverkan på livsmiljön för människor och djur i området. Påverkan är så omfattande att det föreligger synnerliga skäl för Naturvårdsverket att bevilja dispens från förbudet att sprida bekämpningsmedel från luftfartyg. Det är varken praktiskt möjligt eller miljömässigt motiverat att sprida bekämpningsmedlet på annat sätt än genom användande av helikopter i de aktuella områdena.

2.2. Remissyttranden

Ansökningshandlingarna har skickats till 31 remissinstanser. De har också kungjorts i ortspress och i Post- och Inrikes Tidningar samt varit utställda hos berörda kommuner. Sammanlagt har 21 svar inkommit till Naturvårdsverket. Tio remissinstanser avstod från att svara eller hade inga synpunkter. Elva instanser tillstyrkte ansökan och vissa lämnade även specifika synpunkter enligt nedan.

Länsstyrelserna i Uppsala, Gävleborg, Västmanland och Dalarnas län har kommit in med i stort sett likalydande yttranden. Samtliga tillstyrker ansökan och framför sammanfattningsvis följande;

Behovet av bekämpning är av stort allmänt intresse eftersom den rikliga myggförekomsten orsakar betydande olägenheter för lokalbefolkning, näringsliv, besöksnäring och djur.

Enligt bolagets ansökan och MKB så är risken obefintlig, eller i varje fall mycket liten, att utpekade naturtyper eller arter i Natura 2000-områden skadas av bekämpningen med VectoBac G. Det finns dock en osäkerhet angående i vilken utsträckning fågellivet störs av bekämpningen med helikopter. Flera av Natura 2000-områdena är utpekade med stöd av fågeldirektivet. Det är därmed

inte självklart att Naturvårdsverket kan meddela tillstånd med stöd av 7 kap. 28 b § miljöbalken utan att inhämta regeringens tillåtelse.

Länsstyrelsen önskar ett tillägg till egenkontrollprogrammet vad gäller uppföljning av fågelarters häckningsframgång, men har i övrigt inga synpunkter eftersom det är samma upplägg som tidigare period. Påverkan av bekämpningsinsatser på vissa fågelarters häckningsframgång så som vittryggig hackspett, havsörn och fiskgjuse kan behöva följas upp i egenkontrollprogrammet. Även tranhäckningar kan behöva följas upp under ruvningstiden, men eftersom ungar och föräldrar börjar röra sig i reviret kort efter kläckning går det inte att följa upp konsekvenser efter kläckning.

Eftersom bekämpningen till stor del sker i våra mest värdefulla naturområden är det mycket viktigt att inte använda mer bekämpningsmedel än vad som är nödvändigt för att uppnå en acceptabel situation vad gäller mygg för lokalbefolkning, näringsliv, besöksnäring och djur i Nedre Dalälvsområdet. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att utreda frågan om alternativa bekämpningsmetoder och/eller skötselåtgärder i syfte att komma till rätta med myggproblematiken. Myggfrågan är komplex och bör hanteras på samhällsnivå, dvs. det är statens och kommunernas ansvar att söka lösningar på problemet. Ingen enskild verksamhetsutövare kan lösa frågan.

Länsstyrelsen anser att tillstånd bör ges för hela tillståndsperioden 2026–2028.

Länsstyrelsen anser att de villkor som ställdes i förra periodens beslut i stort sett är lämpliga och nödvändiga för att minimera direkt och indirekt påverkan på naturmiljön. Länsstyrelsen önskar dock följande förändringar i villkoren.

Villkoren ska sättas med avstamp i fågeldirektivet för att säkerställa att ingen fågelart påverkas på ett oacceptabelt sätt. Kunskap om var känsliga arter finns ska inhämtas. Den årliga inventeringen är inte tillräcklig eftersom det är svårt att med så liten insats upptäcka exempelvis havsörnsbon som inte är kända sedan tidigare. Villkor bör därför sättas om att NEDAB varje år även ska samråda med berörda länsstyrelser och ornitologiska föreningar om var de känsliga arterna häckar. Eftersom en del av dessa arter är skyddsklassade bör villkoren även reglera hur denna information får användas. Skyddsavstånden inom skogsbruket är 500 m för havsörn 1 januari–31 juli och 500 m för fiskgjuse 1 april–1 augusti. För vittryggig hackspett bör skogsbruksåtgärder undvikas 1 mars–30 juni inom reviret om minst 100–150 ha (minst 116 ha enligt ny forskning, dvs. en radie på >1 km). Det bör avstås från skogsbruksåtgärder inom 200 m från boet för trana 15 april–15 juni.

Statens veterinärmedicinska anstalt tillstyrker ansökan, men framför att den metod för larvprovtagning som används för att besluta om bekämpningsåtgärder inte är kvalitetssäkrad, och att en oberoende utvärdering av metoden bör göras.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker ansökan utifrån de allmänna miljöintressen som ligger inom myndighetens sakområde och har i övrigt inga synpunkter på utformningen av villkor m.m.

Jordbruksverket tillstyrker ansökan.

Gävle, Sandviken, Tierp och Sala kommun tillstyrker ansökan.

Gävle kommun skriver bland annat följande;

De återkommande och mycket stora myggförekomsterna påverkar i dag både boendemiljö, friluftsliv och lokal näringsverksamhet i samhällen som Ålbo, Hedesunda och Hyttön. För många invånare innebär situationen att det under delar av året är svårt att vistas utomhus, vilket begränsar livskvaliteten och hämmar områdets utveckling. Mark- och miljööverdomstolen (mål M 5106–24) beslutade att bevilja både Natura 2000-tillstånd och dispens för att sprida bekämpningsmedel från helikopter mot översvänningsmygg. Domstolen ansåg att det inte var visat att åtgärden riskerade att skada de skyddade livsmiljöerna i Natura 2000-områdena. Däremot kunde åtgärden göra det svårare att utvärdera andra möjliga metoder för myggbekämpning, men detta bedömdes inte som en skada eller störning enligt Natura 2000-reglerna. Skyldigheten att förhindra försämring ändrade inte den bedömningen. Utifrån ovanstående dom anser Gävle kommun att tillstånd ska beviljas även för områdena Jordbärsmuren-Ålbo, Tjursöarkipelagen och Spjutholmen som tidigare nekats tillstånd.

Sandvikens kommun framför sammanfattningsvis följande;

Västra Gästriklands samhällsbyggnadsnämnd (VGS) anser att spridning av bekämpningsmedel, med helikopter och inom Natura 2000-områden, i brist på andra tillräckligt effektiva metoder är nödvändigt för att undvika betydande negativa effekter på såväl boende som besökare och näringsliv.

VGS anser att en fortsatt omfattande egenkontroll är nödvändig för att få ökad förståelse och konfidens i insamlad data om verksamhetens påverkan på andra arter.

Områdets naturliga förutsättningar och vattenregim leder till återkommande kläckning av oerhörda mängder översvänningsmyggor vilket påvisas i den övervakning som sker med hjälp av koldioxidfällor. Omfattningen är periodvis så betydande att det uppstår en väsentlig olägenhet för det allmänna intresset. Idag finns det tyvärr inte några rimliga alternativa metoder för bekämpning som är lika effektiva som den med biocider (Bti).

Några större oönskade effekter av bekämpningen för andra arter har inte påvisats genom den egenkontroll som hittills genomförts. VGS förutsätter att egenkontrollen fortsätter i minst samma omfattning som tidigare och att krav ställs på försiktighetsmått vid spridning gällande hänsyn till särskilt skyddsvärda fågelarter.

Tierps kommun anför i huvudsak följande;

Kommunen har inga invändningar mot att bekämpning med VectoBac G utförs i Natura 2000-områden eller från helikopter när det riskerar att bli stora myggkläckningar av den aggressiva målarten. Bekämpningen anses vara nödvändig då den enorma mängden mygg orsakar stort lidande för boende och djur i området, och begränsar möjligheterna för landsbygdsutveckling. Det är därför av stor vikt att bekämpning kan genomföras i alla de ansökta områdena, skriver kommunen. Tillstånd för myggbekämpning bör om möjligt ges för hela den ansökta perioden, för att ge större möjlighet för bättre kontinuitet och på så sätt möjliggöra en effektivare bekämpning, menar kommunen.

Sala *kommun* skriver sammanfattningsvis att de ser mycket positivt på de tänkta åtgärderna för spridning av bekämpningsmedel med helikopter.

2.2.1. Era synpunkter på länsstyrelsernas remissvar

Ni har beretts möjlighet att lämna synpunkter på framför allt länsstyrelsernas remissvar. Ni framför sammanfattningsvis följande;

Ni anlitar årligen en välmeriterad ornitolog för den årliga inventeringen. Han har gedigen kunskap om fåglar och ett stort kontaktnät inom Sveriges ornitologer. Det är därför tveksamt hur mycket ett samråd med berörda länsstyrelser och lokala ornitologiska föreningar skulle tillföra. Det kräver mycket tid om samråd ska genomföras med alla lokala föreningar vid Nedre Dalälven. Eftersom häckningsplatser av havsörn och fiskgjuse betraktas som känslig information sprider privata fågelskådare ogärna dessa uppgifter. I så fall vore det bättre om länsstyrelserna utsåg en ansvarig länsstyrelse för havsörn och fiskgjuse, på samma sätt som länsstyrelsen Uppsala ansvarar för att ge information om aktiva häckningar av vitryggig hackspett. Ni är mycket medvetna om att dessa uppgifter är sekretessbelagda och att länsstyrelsen därför skulle behöva upprätta ett sekretessavtal med Biologisk Myggkontroll. Så har dock hittills inte skett. Alternativt föreslår ni att uppgifterna ges till den ornitolog som ni anlitar och som har behörighet.

Ni förtydligar att ni inte kan inrätta skyddsavstånd till häckningar om ni inte får veta var de finns. Det borde vara tillräckligt att detta är villkorat i Naturvårdsverkets beslut för att kunna få tillgång till data. Det är också avgörande att uppgifterna kommer i tid då hela bekämpningsverksamheten pågår under stor tidspress. Ni vill även lyfta frågan hur det ska hanteras om inventeringen av t.ex. vitryggig hackspett inte är klar innan en bekämpningsinsats måste påbörjas.

Ni framför också att ni inte ser någon anledning till ökade skyddsavstånd till vissa fågelarters häckplatser. Er verksamhet pågår under en betydligt kortare tidsperiod än skogsbruk och förändrar inte habitatet. En utökning av skyddsavståndet till 500 m innebär att minst dubbelt så många hektar måste undantas från bekämpning jämfört med nuvarande skyddsavstånd. Detta kan äventyra resultatet av en insats och leda till stora mängder flygande översvämningsmyggor vilket i sin tur kan medföra att befolkningen anser att bekämpningen misslyckades.

Länsstyrelserna har även framfört önskemål om att lägga till häckningsframgång för åtminstone fiskgjuse och havsörn som en faktor att följa i egenkontrollprogrammet. Det finns ingen forskning om hur en helikopterinsats i samband med myggbekämpningen påverkar häckningsframgång. Och om detta ska genomföras på ett vetenskapligt korrekt och robust sätt och generera ny kunskap så krävs en mycket omfattande insats. En meningsfull studie skulle behöva följa häckningar under minst tre år i både bekämpade och obekämpade områden. En enkel analys visar att det minsta provantalet är ca 40 häckningar per grupp (bekämpat/obekämpat) och per art för att kunna påvisa en skillnad på 30 procentenheter med 80–90 % styrka. Det är uppenbart att detta är mycket svårgenomförbart i praktiken.

Ni har i samtal med länsstyrelsen Dalarna framfört att ni gärna vill använda befintliga data om häckningsframgång för havsörn, fiskgjuse och även vitryggig hackspett för att se om det ens finns någon indikation på samband mellan helikopterbaserad myggbekämpning och häckningsresultat. Ni skickade därför shapefiler med de bekämpade ytorna för de senaste fem åren. Genomgången visade att ingen häckning av havsörn har förekommit inom 500 m från de faktiskt bekämpade ytorna. Den misslyckade häckningen 2025, som länsstyrelsen hänvisar till i sitt remissvar, kan alltså inte kopplas till helikopterbaserad myggbekämpning.

3. Skäl för beslutet

3.1. Aktuella bestämmelser

3.1.1. Natura 2000-prövningen

Det krävs tillstånd för att vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det framgår av 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken får tillstånd enligt ovan endast lämnas om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte

1. kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas,
2. medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området av arten eller arterna.

3.1.2. Spridning av bekämpningsmedel från luftfartyg

Bekämpningsmedel får inte spridas från luftfartyg. Det följer av 14 kap. 7 § första stycket miljöbalken.

Naturvårdsverket får, i fråga om spridning av biocidprodukter från luftfartyg, i det enskilda fallet ge dispens från detta förbud om det finns synnerliga skäl. Detta framgår av 3 kap. 21 § förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.

3.2. Naturvårdsverkets bedömning

3.2.1. Natura 2000-tillstånd

Som framgår ovan måste Naturvårdsverket, för att kunna lämna tillstånd, försäkra sig om att de berörda Natura 2000-områdena inte kommer att ta skada av de ansökta åtgärderna. Det får inte finnas några rimliga vetenskapliga tvivel om att åtgärderna inte kan ha en skadlig inverkan.

Av den miljökonsekvensbeskrivning som bilagts ansökan framkommer i huvudsak följande. De prioriterade naturtyper som förekommer i de berörda Natura 2000-områdena och som kan bli föremål för bekämpning är fuktängar, svämängar, rikkärr, lövsumpskog, svämlövskog och svämädellövskog. Eftersom VectoBac G innehåller låg halt av lösliga näringsämnen tillförs med aktuell dosering ingen betydande näring till miljön. Näringstillförseln är försvinnande låg i relation till övrig naturlig och antropogen tillförsel. Vidare kan en miljöeffekt genom ackumulering av Bti-bakterien, protoxinet eller sporererna uteslutas. Risken för en eventuell påverkan av bekämpning med VectoBac G genom helikopterspridning på berörda Natura 2000-naturtyper bedöms därför som obefintlig. Det finns inga Bti-känsliga fjädermyggor eller andra myggor

listade som skyddsvärda i de berörda Natura 2000-områdena i Nedre Dalälven. Ingen av de specifikt skyddade Natura 2000-arterna kan direkt påverkas av VectoBac G. Det finns inte heller risk för indirekt påverkan eftersom ingen av dessa arter använder sig av stickmyggor som föda, varken som larv eller som vuxna. Användning av helikopter vid spridning anses inte medföra någon risk för negativ inverkan på häckande storfåglar. Inget tyder heller på att användning av helikopter för spridning av VectoBac G innebär någon störning för häckande vitryggiga hackspettar. Bland insektsätande fågelarter finns ingen art som är beroende av stickmyggor. Bekämpning med VectoBac G minskar inte förekomst av fjädermyggor eller andra viktiga insekter i näringsväven. Därmed anses bekämpningen inte medföra någon risk för skyddsvärda fåglar.

Bekämpning av översvämningsmygglarver med VectoBac G har utförts i Sverige i samma livsmiljötyper som är aktuella för de berörda Natura 2000-områdena under en följd av år och på samma sätt som avses i nu aktuell ansökan. Meddelade tillstånd har konsekvent villkorats med uppföljning och rapportering utan att någon negativ inverkan av betydelse för Natura 2000-områdenas utpekade arter eller livsmiljötyper har upptäckts. Naturvårdsverket anser mot denna bakgrund, samt med beaktande av det som redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen, att alla rimliga vetenskapliga tvivel om åtgärdernas eventuella skadliga effekter på de berörda Natura 2000-områdena är undanröjda. Villkoren till skydd för fåglar säkerställer enligt Naturvårdsverket att de fågelarter som avses att skyddas inte utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i områdena av arterna.

Naturvårdsverket anser därmed att förutsättningarna för ett Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken är uppfyllda.

3.2.2. Tillstånd för tidigare avslagna områden

Naturvårdsverket har tidigare avslagit ansökan om bekämpning inom de tre Natura 2000-områdena Jordbärsmuren-Ålbo, Spjutholmen och Tjursöarkipelagen i en följd av år. Detta för att göra det möjligt att utvärdera alternativa bekämpningsåtgärder såsom bete och slätter. Mark- och miljööverdomstolen har i mål nr M 5106-24 sammanfattningsvis bedömt att möjligheten till uppföljning inte motiverar ett avslag för dessa områden. Ingenting har framkommit som motiverar en annan bedömning i fråga om nu aktuell tillståndsperiod. Naturvårdsverket medger därför bekämpning även i dessa områden.

3.2.3. Bekämpning tillåts endast i områden med olidlig förekomst av mygg

Inom aktuella Natura 2000-områden har tillstånd för myggbekämpning alltid begränsats till områden där mängden stickmyggor vid något mättillfälle har uppgått till minst 5 000 per fälla och fångstnatt. Naturvårdsverket har då gjort en avvägning mellan å ena sidan människors lidande och å andra sidan risken för skada på aktuella Natura 2000-områden. En mer omfattande bekämpning av fler och större områden skulle kunna leda till skada på de livsmiljötyper och arter som avses skyddas. Mot bakgrund av försiktighetsprincipen anser därför Naturvårdsverket att tillstånd till bekämpning inte heller denna gång bör gå utöver vad som är nödvändigt för att göra situationen uthärdlig för de närboende.

Natura 2000-tillstånd kan därmed lämnas för de områden som är markerade med grönt och svarta streck på bifogad karta, se bilaga 2. Ni har visat att det i det aktuella området har fångats fler än 5 000 stickmygg i fällor under en natt. Det resultatet kan anses vara relevant inom fem kilometers radie från fällorna.

3.2.4. Spridning av biocidprodukter från helikopter

Samtliga ramområden i aktuell ansökan överstiger en areal av cirka 0,5 hektar, vilket betyder att de enskilda översvämmade områdena är stora och svårtillgängliga. Naturvårdsverket bedömer därför att det inte är praktiskt möjligt att sprida bekämpningsmedel för hand i dessa områden, utan att bekämpningen behöver ske med hjälp av helikopter.

Ni har visat att det i de aktuella områdena har fångats fler än 1 000 översvämningsmygg i fällor under en natt, och att det resultatet kan anses vara relevant inom fem kilometers radie från fällorna (se även ovan angående bedömningen av Natura 2000-tillstånd). Naturvårdsverket anser att denna mängd översvämningsmyggor utgör stora olägenheter för människor som bor eller vistas inom aktuella områden.

Naturvårdsverket anser därför att det finns synnerliga skäl för att meddela dispens från förbudet att sprida bekämpningsmedel från helikopter. Aktuella områden är markerade med grönt på kartan i bilaga 2.

3.2.5. Övriga villkor som behövs utifrån hälso- och miljösynpunkt

Ansökan gäller bekämpning vid högst fyra tillfällen per område, vilket Naturvårdsverket bedömer är en rimlig omfattning som vissa säsonger kan vara motiverad för att motverka olägenheterna med myggförekomsterna.

Naturvårdsverket anser att det även är befogat att reglera den maximala mängd bekämpningsmedel som får spridas totalt under säsongen, inom Natura 2000-områdena respektive hela det ansökta området.

Metoden för mätning av larvmängder är helt avgörande för om bekämpning ska ske eller inte. Vi anser därför att mätningen behöver dokumenteras och redovisas. SVA har framfört önskemål om kvalitetssäkring och en oberoende utvärdering av den metod för larvprovtagning som används. Detta kan i och för sig vara motiverat, men Naturvårdsverket bedömer att ett sådant krav inte kan ställas på sökanden i nu aktuell prövning.

Som angetts ovan bedömer Naturvårdsverket, mot bakgrund av bästa tillgängliga vetenskapliga kunskap, att den ansökta bekämpningen inte medför skada på de värden som ska skyddas inom aktuella Natura 2000-områden. För att kunna säkerställa det långsiktiga bevarandet av värdena i dessa områden är det dock även fortsatt viktigt att bekämpningen noggrant följs upp för att eventuella oförutsedda oönskade effekter för berörda Natura 2000-områden ska kunna upptäckas. Sådan uppföljning möjliggör för tillsynsmyndigheten att i efterhand, om så visar sig vara nödvändigt, vidta de åtgärder som behövs, även om Naturvårdsverket i nuläget inte ser någon risk för detta. Uppföljning behövs också för att klarlägga att bekämpningen får avsedd verkan.

Naturvårdsverket har i tidigare års tillstånds- och dispensbeslut haft med ett villkor om att sökanden ska redovisa vilka ytor inom ramområdena som har hävdats samt övriga åtgärder som har genomförts under året och som begränsar stickmyggförekomsten. Vidare har besluten villkorats med att sökanden ska redovisa en plan för minskning av användandet av bekämpningsmedlet på kort och lång sikt till förmån för andra metoder med utgångspunkt i landskapsstrategin Människor, mygg och natur vid Nedre Dalälven.

Ni har överklagat dessa villkor och fått rätt i mark- och miljödomstolen. Länsstyrelserna har också framfört att det är rimligt att lätta på dessa krav.

Naturvårdsverket anser mot denna bakgrund att kravet på redovisning av hävdade ytor ska utgå och att villkoret om plan för minskning av användandet av bekämpningsmedlet ska justeras i enlighet med vad mark- och miljödomstolen beslutat.

3.2.6. Önskemål om mer omfattande försiktighetsåtgärder till skydd för fåglar
Länsstyrelserna har i sina remissvar önskat mer omfattande försiktighetsåtgärder till skydd för fåglar. I huvudsak handlar det om följande åtgärder;

- högre krav på inhämtning av kunskap om häckplatser för känsliga fågelarter inom aktuella ramområden,
- ökade skyddsavstånd till häckande fågelarter,
- att häckningsframgång bör ingå i egenkontrollprogrammet.

Avsiktlig störning av fåglar under häckningsperioden är förbjuden. Fågelarter som generellt är känsliga för olika slag av störningar vid sina boplatser kan därför behöva ett skyddsavstånd till nära överflygningar av helikopter under denna period. Vid tillämpning av försiktighetsprincipen bedömer Naturvårdsverket att villkor om kunskapsinhämtning och skyddsavstånd till boplatserna är skäliga att ställa.

Länsstyrelsen har framfört önskemål om mer omfattande villkor till skydd för fåglar än som tidigare föreskrivits. I det här fallet måste miljönyttan vägas mot kostnaden för fler undersökningar och utökade skyddsavstånd. Naturvårdsverket konstaterar att bekämpning har skett under en rad av år i det aktuella området på samma sätt som avses i nu aktuell ansökan. Det finns inget som tyder på att enstaka, tillfälliga överflygningar av helikopter stör häckande fåglar på så vis att de överger sina bon. Det verkar inte heller finnas någon koppling mellan den av länsstyrelsen nämnda misslyckade häckningen och överflygning av helikopter. Däremot är vissa arter mer störningskänsliga än andra vilket har hanterats genom villkor om skyddsavstånd. Undersökningar av förekomsten av känsliga fågelarter har i enlighet med tidigare beslut skett med hjälp av ornitologisk expertis. Det är enligt Naturvårdsverket därför tveksamt hur mycket fler samråd med berörda länsstyrelser och lokala ornitologiska föreningar skulle tillföra. Det är en förvisso en fördel, men Naturvårdsverket anser inte att det är motiverat att ställa detta som ett absolut krav. Detta tillsammans med krav på ökade skyddsavstånd skulle riskera att försvåra genomförandet av bekämpningen i praktiken. Vidare anser Naturvårdsverket att ett utökat egenkontrollprogram avseende häckningsframgång skulle behöva vara mycket omfattande för att vara meningsfullt. Detta tangerar snarare forskning än egenkontroll. Naturvårdsverket bedömer att ett sådant krav inte står i proportion till riskerna med överflygning av helikopter.

Naturvårdsverket anser mot bakgrund av ovanstående att det inte är rimligt, eller nödvändigt till följd av 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen (2007:845), att ställa krav på ytterligare försiktighetsåtgärder och undersökningar till skydd för fåglar, utöver det som framgår av villkoren.

4. Övriga bestämmelser som kan vara aktuella

Åtgärder i områden som ingår i nationalpark, naturreservat eller djurskyddsområde kan även omfattas av föreskrifter som reglerar verksamhet såsom helikopterbaserad spridning av bekämpningsmedel. Särskilt tillstånd eller dispens kan krävas i dessa områden.

Det kan finnas ytterligare krav i lagstiftningen som ni är skyldiga att känna till och följa innan bekämpningsåtgärderna sätts in.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Karin Dunér efter föredragning av tillförordnade enhetschefen Liisa Seim Sehr. I beredningen av ärendet har också handläggaren Mimmi Skog och miljöjuristen Anna Frändberg Torssander deltagit.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

För Naturvårdsverket

Karin Dunér

Liisa Seim Sehr

Upplysning om hur man överklagar, se bilaga 1.

Kopia för kännedom till:

havochvatten@havochvatten.se
jordbruksverket@jordbruksverket.se
kemi@kemi.se
skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se
artdatabanken@slu.se
dalarna@lansstyrelsen.se
gavleborg@lansstyrelsen.se
uppsala@lansstyrelsen.se
vastmanland@lansstyrelsen.se
kommun@avesta.se
gavle.kommun@gavle.se
information@heby.se
kommun.info@sala.se
kommun@sandviken.se
tierpskommun@tierp.se
kommun@alvkarleby.se
registrator@msb.se
sva@sva.se
cbm@slu.se
smhi@smhi.se
lfv@lfv.se
registrator@slu.se
info@su.se
registrator@gu.se
registrator@lu.se
umea.universitet@umu.se
registrator@uu.se
info@skr.se
info@wwf.se
info@naturskyddsforeningen.se
sara.h.sandberg@fortum.com

Bilaga 1. Upplysning om hur man överklagar

Var ska beslutet överklagas?

Naturvårdsverkets beslut kan överklagas hos mark- och miljödomstolen.

Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Naturvårdsverket.

Adressen framgår av beslutet. Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Naturvårdsverket överklagandet och handlingarna till mark- och miljödomstolen.

När ska beslutet senast överklagas?

Överklagandet ska ha kommit in till Naturvårdsverket **inom fem veckor** från beslutsdatum.

Vad ska överklagandet innehålla?

Överklagandet ska vara skriftligt.

I skrivelsen ska ni ange:

Ert namn, adress, personnummer/organisationsnummer och telefonnummer, vilket beslut som ni överklagar till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendenummer,

hur ni anser att Naturvårdsverkets beslut ska ändras och varför det ska ändras samt

om det finns motparter i ärendet bör ni ange deras namn, adress och telefonnummer.

BILAGA 2. Karta över områden för myggbekämpning i Nedre Dalälven 2026–2028. Mätpunkter och Natura 2000-områden.

